

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування

Навчально-науковий інститут права та гуманітарних наук
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

08-02-27М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Міжнародне приватне і міжнародне публічне право»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-
професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» галузі знань 08
«Право» денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
ННІПГН:
Протокол № 9 від 20 травня 2026 р.

Рівне – 2026

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Міжнародне приватне і міжнародне публічне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Міщук І. В., Киричук Б. С., Дорошенко Н. О. – Рівне : НУВГП, 2026. – 43 с.

Укладачі: *Міщук Інна Володимирівна*, к.ю.н., професорка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін; *Киричук Богдана Сергіївна*, асистент кафедри конституційного права та галузевих дисциплін; *Дорошенко Наталія Олексіївна*, старший викладач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Відповідальна за випуск: *Міщук Інна Володимирівна*, к.ю.н., професорка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Керівник (гарант) ОП: *Міщук Інна Володимирівна*, к.ю.н., професорка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Голова науково-методичної ради з якості ННІПГН: *Цимбалюк Валерій Іванович*, кандидат юридичних наук, професор.

Попередня версія методичних вказівок: 07-02-131М

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА	5
1.1. Опис освітньої компоненти	5
1.2. Тематика практичних занять	7
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	8
1.4. Критерії та шкала оцінювання.....	8
2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	10
3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	36
4. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	36
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	39

ПЕРЕДМОВА

Освітня компонента «Міжнародне приватне і міжнародне публічне право» має комплексний міжгалузевий характер і спрямована на формування системного науково-правового розуміння механізмів регулювання міжнародних відносин як приватноправової, так і публічно-правової природи. Її вивчення забезпечує досягнення закономірностей взаємодії національних правопорядків з міжнародною правовою системою, ролі міжнародного права в умовах глобалізації, а також значення правових інструментів координації транскордонних процесів. Курс формує цілісне бачення міжнародного правового середовища як багаторівневої нормативної системи.

У межах блоку міжнародного приватного права дисципліна розкриває його природу як засобу врегулювання відносин з іноземним елементом через колізійні та матеріально-правові механізми. Аналізуються джерела міжнародного приватного права, структура та функції колізійних норм, види колізійних прив'язок, проблеми кваліфікації, відсилання, застереження про публічний порядок і застосування імперативних норм.

Матеріально-правовий вимір міжнародного приватного права охоплює регулювання права власності, інтелектуальної власності, правочинів і зобов'язань з іноземним елементом, іноземних інвестицій, а також шлюбно-сімейних і спадкових відносин. Розглядаються питання колізійного регулювання особистих і майнових прав, визнання актів цивільного стану, міжнародного усиновлення, спадкування та подолання «кульгаючих» правовідносин. Завершальним елементом приватноправового сегмента є міжнародний комерційний арбітраж як ефективний альтернативний механізм вирішення транскордонних спорів.

Змістовий модуль міжнародного публічного права висвітлює його як самостійну нормативну систему, що регулює міждержавні відносини та функціонування міжнародної спільноти. Розкриваються питання джерел, принципів і норм міжнародного публічного права, співвідношення з національним правом, правосуб'єктності держав і міжнародних організацій, права міжнародних договорів та права зовнішніх зносин. Окремі тематичні блоки присвячені міжнародно-правовій відповідальності, просторовим режимам морських просторів, міжнародному екологічному праву та інституційним засадам сучасного міжнародного економічного правопорядку.

Опанування освітньої компоненти спрямоване на розвиток здатності до складної правової кваліфікації, системного аналізу міжнародно-правових джерел, коректного застосування колізійних і матеріальних норм, а також формування аргументованих правових позицій у сфері міжнародних приватних і публічних відносин.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Мета навчальної дисципліни «Міжнародне приватне і міжнародне публічне право» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти системного, науково обґрунтованого розуміння природи, структури та функціонального призначення міжнародного приватного і міжнародного публічного права як взаємопов'язаних складових сучасного міжнародного правопорядку, а також у виробленні здатності професійно застосовувати колізійно-правові, матеріально-правові та публічно-правові міжнародні механізми під час аналізу транскордонних правовідносин. Дисципліна спрямована на розвиток уміння здійснювати складну правову кваліфікацію відносин з іноземним елементом, інтерпретувати міжнародні договори й інші джерела міжнародного права, співвідносити міжнародно-правові норми з національним законодавством України та оцінювати ефективність їх практичної реалізації.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- з'ясування теоретико-правових засад міжнародного приватного права, його предмета, методів, функцій та місця у системі права;
- вивчення системи джерел міжнародного приватного права, структури колізійних норм, видів колізійних прив'язок, проблем відсилання, кваліфікації, публічного порядку та імперативних норм;
- дослідження правового статусу суб'єктів міжнародного приватного права (фізичних і юридичних осіб, держави, міжнародних організацій), їх особистого закону та правових режимів участі у приватноправових відносинах з іноземним елементом;
- опанування колізійного та матеріально-правового регулювання права власності, інтелектуальної власності, правочинів, договірних і недоговірних зобов'язань, іноземних інвестицій;
- вивчення особливостей міжнародно-приватноправового регулювання шлюбно-сімейних і спадкових відносин, включаючи питання визнання актів, «кульгаючих» правовідносин, усиновлення та спадкування з іноземним елементом;
- дослідження інституту міжнародного комерційного арбітражу, арбітражної угоди, процедур розгляду спорів, а також визнання та виконання іноземних арбітражних рішень;
- з'ясування природи, джерел, принципів і норм міжнародного публічного права, його співвідношення з внутрішньодержавним правом, механізмів імплементації міжнародно-правових зобов'язань у правопорядок України;
- вивчення права міжнародних договорів, процедур їх укладення, тлумачення, дії, припинення та ролі договірних норм у функціонуванні міжнародної правової системи;

- дослідження міжнародної правосуб'єктності держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів, а також інституційних механізмів міжнародного співробітництва;
- аналіз інституту міжнародно-правової відповідальності, підстав і форм відповідальності держав та міжнародних організацій, механізмів санкцій і контрзаходів;
- вивчення просторових режимів міжнародного публічного права, зокрема правового статусу морських просторів, а також міжнародно-правових механізмів охорони довкілля;
- дослідження інституційних і договірних основ сучасного міжнародного економічного правопорядку, статусу держав і транснаціональних корпорацій, а також міжнародних механізмів вирішення економічних та інвестиційних спорів.

Компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК17. Здатність володіти навичками публічних виступів, ведення переговорів, професійної та наукової дискусії, дискусії, підготовка та демонстрація результатів дослідження.

ЗК19. Вміння працювати з даними, володіти інформаційною грамотністю, комунікацією та взаємодією цифровому суспільстві користування.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК17. Здатність аналізувати правові процеси і явища в історичному контексті.

Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН):

РН2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин (лекцій) д/з	Кількість годин (практичні заняття) д/з
Модуль 1			
1	Тема 1. Міжнародне приватне право як інструмент регулювання відносин із іноземним елементом	1/1	2/1
2	Тема 2. Право власності, правочини та зобов'язання у міжнародному приватному праві	1/1	2/1
3	Тема 3. Міжнародне приватне право та регулювання шлюбно-сімейних відносин	1/0,5	2/0,5
4	Тема 4. Спадкові відносини з іноземним елементом у міжнародному приватному праві	1/0,5	2/0,5
5	Тема 5. Міжнародний комерційний арбітраж у міжнародному приватному праві	1/1	2/1
Модуль 2			

6	Тема 6. Міжнародне публічне право як система: предмет, джерела та суб'єкти	1/1	2/1
7	Тема 7. Інституційні, договірні та просторові механізми функціонування сучасного міжнародного публічного права	1/1	2/1
8	Тема 8. Міжнародно-правова відповідальність як механізм забезпечення міжнародного правопорядку	1/0,5	2/0,5
9	Тема 9. Міжнародно-правове регулювання морських просторів та охорони довкілля: просторові режими, юрисдикція держав і механізми міжнародного співробітництва	1/1	2/1
10	Тема 10. Інституційні та договірні основи сучасного міжнародного економічного правопорядку	1/0,5	2/0,5
	Всього	10/8	20/8

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни «Міжнародне приватне і міжнародне публічне право» проводиться у формах:

- усного опитування на практичних заняттях;
- оцінки за написання есе або тез та участь в обговорення проблемних питань, які були висвітлені в межах роботи;
- оцінка виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Міжнародне приватне і міжнародне публічне право» є:

- повнота й вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);

– вміння застосовувати теоретичні положення під час під час вирішення практичних завдань та аналізу конкретних правових ситуацій;

– вміння аргументовано захищати власну правову позицію під час дискусій або розв’язання кейсів;

– здатність до самостійного пошуку, аналізу та інтерпретації правової інформації;

– дотримання академічної доброчесності під час підготовки та представлення навчальних завдань.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. 40 балів студент сумарно може отримати за складання модульних контролів.

Основними методами оцінювання є:

– аналіз усних відповідей;

– тестування;

– виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Не зараховано з обов’язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1 Міжнародне приватне право

Тема 1. Міжнародне приватне право як інструмент регулювання відносин із іноземним елементом

План заняття:

1. Поняття міжнародного приватного права, його особливості, предмет і методи. Завдання та основні функції міжнародного приватного права: регулювання, координація, вирішення колізійних питань. Сфера дії та прояви іноземного елемента у правовідносинах. Взаємозв'язок міжнародного приватного права з іншими галузями права.
2. Система джерел міжнародного приватного права: національне законодавство, міжнародні договори, звичаї, судова практика, доктрина. Роль міжнародних договорів: універсальні, регіональні, двосторонні угоди. Специфіка дії міжнародних звичаїв та судової практики. Значення доктрини та уніфікації норм для гармонізації міжнародних відносин.
3. Поняття колізії та колізійного права, структура колізійної норми. Види колізійних прив'язок: об'єктивна, суб'єктивна, автономія волі сторін. Проблеми відсилання та зворотного відсилання, застосування публічного порядку та імперативних норм. «Жорсткі» та «гнучкі» колізійні формули, особливості кваліфікації юридичних понять. Проблема «кульгаючих відносин» і шляхи її подолання.
4. Поняття правового режиму та його види: національний, спеціальний, режим найбільшого сприяння. Принцип взаємності та його прояви, види взаємності, застосування реторсій. Конституційні засади правового режиму міжнародного приватного права в Україні.
5. Суб'єкти міжнародного приватного права Фізичні особи: статус, особистий закон, колізійні питання громадянства, права іноземців, апатридів і біпатридів, регулювання опіки та піклування, визнання померлих та безвісно зниклих. Юридичні особи: особистий статут, «національність», теорії інкорпорації, осілості, місця основної діяльності, контролю. Держава: правовий статус, юрисдикційний імунітет та його види, правова регламентація, доктрини імунітету. Міжнародні організації та транснаціональні корпорації: особливий статус, права, обов'язки та проблеми правового регулювання.
6. Стадії правової кваліфікації та проблеми конфлікту кваліфікацій. Теорії кваліфікації: за законом суду, за іноземним правом, автономна кваліфікація. Застереження про публічний порядок, позитивне та негативне.

7. Застосування норм міжнародного приватного права та колізійних норм у реальних правовідносинах.

Питання для самоконтролю

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання.

1. Що таке міжнародне приватне право та які його основні ознаки?
2. Який предмет і методи міжнародного приватного права?
3. У чому полягають основні функції міжнародного приватного права?
4. Що розуміється під «іноземним елементом» у правовідносинах?
5. Як міжнародне приватне право пов'язане з іншими галузями права?
6. Які існують джерела міжнародного приватного права?
7. Яку роль відіграють міжнародні договори у системі джерел?
8. Чим відрізняються універсальні, регіональні та двосторонні міжнародні договори?
9. У чому полягає значення міжнародних звичаїв та судової практики?
10. Яку роль відіграє доктрина в розвитку міжнародного приватного права?
11. Що таке колізія законів і колізійна норма?
12. Яка структура колізійної норми?
13. Які види колізійних прив'язок існують?
14. Що таке автономія волі сторін у міжнародному приватному праві?
15. У чому полягає проблема зворотного відсилання (*renvoi*)?
16. Що таке правовий режим і які його види?
17. У чому полягає принцип взаємності та як він застосовується?
18. Хто є суб'єктами міжнародного приватного права та які їх основні характеристики?

Завдання 2. Заповніть таблицю.

Громадянка України Олена, яка постійно проживає у Польщі, уклала в Німеччині шлюб з громадянином Італії Марко. Після цього подружжя переїхало до Франції, де:

- ✓ вони уклали шлюбний договір, у якому обрали застосовним правом право Італії.
- ✓ Марко придбав нерухомість у Франції.
- ✓ Олена відкрила підприємство у Франції, зареєструвавши юридичну особу за французьким правом.
- ✓ подружжя вирішило усиновити дитину — громадянина Іспанії.
- ✓ після конфлікту Олена подала позов про розірвання шлюбу до суду у Франції.

Суд застосовує Закон України «Про міжнародне приватне право» (як модель колізійного регулювання) і норми такого змісту:

А) «Право, що підлягає застосуванню до правочину, може бути обране сторонами».

Б) «Речові права на нерухоме майно визначаються правом держави, де майно знаходиться».

В) «Особистим законом фізичної особи є право держави її громадянства».

Г) «Правові наслідки шлюбу визначаються спільним особистим законом подружжя, а за його відсутності – правом держави їх спільного місця проживання».

Д) «Усиновлення регулюється особистим законом усиновлювача та особистим законом дитини».

Е) «Імперативні норми права України застосовуються незалежно від права, що підлягає застосуванню».

Завдання: класифікуйте наведені колізійні норми за:

1. Кількістю колізійних прив'язок
2. Ступенем обов'язковості

Позначення норми	Сфера відносин	Формула прив'язки (lex...)	Кількість прив'язок	Вид за кількістю прив'язок	Ступінь обов'язковості	Вид за обов'язковістю	Обґрунтування
А							
Б							
В							
Г							
Д							
Е							

Завдання 3. Заповніть таблицю.

№	Назва прив'язки українською	Латинський термін (lex ...)	Пояснення змісту прив'язки
1	Автономія волі сторін		
2	Закон суду		
3	Закон, найбільш сприятливий для сторони		
4	Особистий закон фізичної особи		
5	Закон національності юридичної особи		
6	Закон місцезнаходження речі		
7	Закон місця вчинення акту		
8	Закон прапора		
9	Закон держави-продавця		
10	Закон валюти боргу		
11	Закон найбільш тісного зв'язку		
12	Закон держави – місця роботи		

Література. Основна: 10, 17, 18, 24. Допоміжна: 18, 25, 27.

Тема 2. Право власності, правочини та зобов'язання у міжнародному приватному праві

План заняття:

1. Поняття та зміст права власності в міжнародному приватному праві. Колізійні питання у сфері права власності: критерії застосування права (*lex rei sitae*, *lex loci actus*, *lex voluntatis*). Право власності на рухоме та нерухоме майно: особливості регулювання в різних юрисдикціях. Транскордонний обіг майна: вивезення, ввезення, реституція.
2. Інтелектуальна власність: принципи регулювання, колізійні норми, міжнародні договори.
3. Правовий режим іноземних інвестицій та їх захист в Україні.
4. Поняття та ознаки правочину з іноземним елементом. Види правочинів: односторонні, двосторонні, багатосторонні; зовнішньоекономічні договори. Колізійне регулювання правочинів: роль автономії волі сторін (*lex voluntatis*). Джерела правового регулювання договірних відносин із іноземним елементом (Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», міжнародні договори, Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р.). Колізійні питання укладення, виконання та припинення зобов'язань.
5. Поняття та класифікація недоговірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Деліктні зобов'язання з іноземним елементом: поняття, види, статут та колізійні прив'язки. Міжнародні угоди у сфері деліктної відповідальності. Зобов'язання, що виникають через недоліки товарів, робіт або послуг: колізійні аспекти. Зобов'язання із безпідставного збагачення та колізійні прив'язки.

Питання для самоконтролю.

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання.

1. Що таке право власності у міжнародному приватному праві?
2. Які основні колізійні критерії застосовуються до права власності?
3. У чому полягає принцип *lex rei sitae*?
4. Яка різниця між регулюванням права власності на рухоме та нерухоме майно?
5. Які особливості транскордонного переміщення майна (вивезення, ввезення)?
6. Що таке реституція у міжнародному приватному праві?
7. Які основні принципи регулювання інтелектуальної власності?
8. Які міжнародні договори регулюють сферу інтелектуальної власності?
9. У чому полягають колізійні особливості захисту інтелектуальної власності?

10. Що таке іноземні інвестиції та який їх правовий режим в Україні?
11. Які гарантії захисту іноземних інвестицій передбачені законодавством України?
12. Що таке правочин з іноземним елементом?
13. Які існують види правочинів у міжнародному приватному праві?
14. У чому полягає принцип автономії волі сторін (*lex voluntatis*)?
15. Які джерела регулюють зовнішньоекономічні договори?
16. Які колізійні питання виникають при укладенні та виконанні договорів?
17. Що таке недоговірні зобов'язання у міжнародному приватному праві?
18. Які особливості деліктних зобов'язань та зобов'язань із безпідставного збагачення?

Завдання 2. У багатьох країнах, включаючи Україну, важливим аспектом у формуванні колізійних норм щодо питання власності є розподіл майна на дві категорії: рухоме та нерухоме майно. Розподіл традиційно здійснюється в цивільному законодавстві країни. Використовуючи навчальну та наукову літературу, проведіть дослідження та встановіть, як у обраних для аналізу державах здійснюється розподіл майна на рухоме та нерухоме. За можливості, наведіть норму цивільного законодавства конкретної держави. Отримані результати оформіть у вигляді таблиці.

Країна, законодавство якої аналізується	Майно		Положення цивільного законодавства
	Рухоме	Нерухоме	

Завдання 3. До кожного початку речення допишіть його завершення так, щоб воно відповідало змісту норми Закону України «Про міжнародне приватне право». Яким розділом варто керуватися при виконання цього завдання?

1. Право власності та інші речові права на нерухоме та рухоме майно визначаються правом держави, у якій ...
2. Належність майна до нерухомих або рухомих речей, а також інша класифікація майна визначаються ...
3. Місцезнаходженням цінних паперів, що існують в електронній формі, вважається держава ...
4. Виникнення та припинення права власності та інших речових прав визначається правом держави, у якій ...

5. Виникнення права власності внаслідок набувальної давності визначається правом держави, у якій ...

6. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до державних реєстрів, визначаються правом держави, у якій ...

7. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що за правочином перебуває в дорозі, визначаються правом держави, з якої

8. Захист права власності та інших речових прав здійснюється на вибір заявника відповідно до права держави, у якій ...

9. Захист права власності та інших речових прав на нерухоме майно здійснюється відповідно до права держави, у якій

10. Захист права власності та інших речових прав, які підлягають державній реєстрації в Україні, здійснюється відповідно до

Література. Основна: 10, 11, 17, 18, 23, 24. Допоміжна: 3, 4.

Тема 3. Міжнародне приватне право та регулювання шлюбно-сімейних відносин

План заняття:

1. Поняття шлюбно-сімейних відносин з іноземним елементом. Міжнародно-правові джерела та багатосторонні договори у сфері шлюбно-сімейних відносин. Основні принципи міжнародного приватного права щодо сімейних відносин.
2. Колізійні прив'язки у сфері шлюбно-сімейних відносин: місце укладення, громадянство, звичайне місце проживання. Відмінності у підходах до шлюбу в правових системах різних держав.
3. Укладання шлюбу в Україні та за кордоном. Консульські шлюби та їх значення. Визнання шлюбу з іноземним елементом недійсним. Поняття та ознаки «кульгаючих шлюбів».
4. Припинення шлюбу в Україні та за кордоном. Визнання розлучення в міжнародному приватному праві.
5. Розмежування особистих і майнових прав у міжнародному контексті. Правове регулювання спільної власності та аліментних зобов'язань. Колізійні питання щодо майнових прав подружжя у різних правових системах.
6. Визнання та оскарження батьківства з міжнародним елементом. Правове регулювання відносин між батьками та дітьми у міжнародному приватному праві. Врегулювання аліментних та утриманських зобов'язань.
7. Правовий інститут усиновлення у міжнародному приватному праві. Законодавство України щодо міжнародного усиновлення. Наслідки міжнародного усиновлення для правовідносин дитини та батьків.

8. Аналіз типових ситуацій з шлюбом та сім'єю з іноземним елементом. Розбір прикладів «кульгаючих шлюбів», визнання розлучення та усиновлення. Рекомендації щодо вибору компетентної юрисдикції та застосування міжнародного права.

Питання для самоконтролю

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання.

1. Що таке шлюбно-сімейні відносини з іноземним елементом?
2. Які міжнародні договори регулюють шлюбно-сімейні відносини?
3. Які основні принципи застосовуються у міжнародному приватному праві щодо сімейних відносин?
4. Які колізійні прив'язки використовуються у сфері шлюбно-сімейних відносин?
5. У чому полягає значення громадянства та місця проживання для визначення застосовного права?
6. Які існують відмінності у правовому регулюванні шлюбу в різних країнах?
7. Які умови укладення шлюбу в Україні з іноземним елементом?
8. Що таке консульський шлюб і коли він застосовується?
9. У яких випадках шлюб може бути визнаний недійсним у міжнародному приватному праві?
10. Що таке «кульгаючий шлюб»?
11. Які особливості припинення шлюбу з іноземним елементом?
12. Як відбувається визнання розлучення, отриманого за кордоном?
13. У чому полягає різниця між особистими та майновими правами подружжя?
14. Які колізійні питання виникають щодо майнових відносин подружжя?
15. Як регулюються аліментні зобов'язання у міжнародному приватному праві?
16. Як здійснюється визнання та оскарження батьківства з іноземним елементом?
17. Які особливості міжнародного усиновлення та його правові наслідки?
18. Які проблеми виникають при визнанні іноземних рішень щодо шлюбу, розлучення та усиновлення?

Завдання 2. У кожній країні існує своє визначення шлюбу. Як правило, виділяють три основні підходи до регулювання цього визначення: «шлюб-статус», «шлюб-договір» та «шлюб-партнерство». Поясніть кожен із підходів.

Завдання 3. Оберіть 5-6 держав (наприклад: Україна, Франція, США, Німеччина, Японія, ОАЕ). Для кожної держави визначте:

- ✓ матеріальні вимоги (вік, згода сторін, відсутність близького споріднення, розлучення/вдова/вдівство тощо);
- ✓ формальні вимоги (реєстрація, свідки, нотаріальні або консульські процедури, церемонії, обов'язкові документи).

Заповніть таблицю подану нижче.

Держава	Матеріальні вимоги до шлюбу	Формальні вимоги (процедура укладення)	Особливі умови / винятки	Джерела (закон/кодекс/конвенція)
Україна				
Франція				
США (штат...)				
Німеччина				
Японія				
ОАЕ				

Додаткові питання для аналізу.

1. Визначте, у яких державах можуть виникнути «кульгаючі шлюби» при укладенні між громадянами різних країн.
2. Поясніть, які колізійні прив'язки (*lex loci celebrationis*, громадянство, звичайне місце проживання) можуть застосовуватися для визнання цих шлюбів.
3. Оберіть одну ситуацію, коли шлюб укладено за кордоном і може бути оскаржений в Україні, і поясніть, яке право буде застосовуватися для визначення дійсності шлюбу.

Література. Основна: 9, 10, 17, 18, 24. Допоміжна: 10, 24, 26.

Тема 4. Спадкові відносини з іноземним елементом у міжнародному приватному праві

План заняття:

1. Поняття спадкових відносин з іноземним елементом. Специфіка спадкових правовідносин у міжнародному приватному праві. Джерела правового регулювання спадкових відносин у міжнародному праві.
2. Колізійні аспекти спадкування за законом та за заповітом. Колізійні питання щодо рухомого та нерухомого майна. Основні колізійні прив'язки у сфері спадкових відносин (громадянство, місце проживання, місцезнаходження майна).
3. Спадкування іноземними громадянами на території України. Спадкові права громадян України за кордоном. Роль консульських установ України у забезпеченні спадкових прав громадян за кордоном.
4. Поняття та особливості правового режиму відумерлого майна у міжнародному приватному праві. Порядок переходу спадкового майна до держави.

5. Багатосторонні конвенції у сфері спадкових відносин (приклади та характеристика). Двосторонні міжнародні договори України у сфері спадкування. Механізми міжнародної правової допомоги при спадкуванні.
6. Проблемні кейси спадкування з іноземним елементом. Визначення компетентної юрисдикції для вирішення спорів. Особливості застосування норм міжнародного права та українського законодавства при спадкуванні іноземцями та громадянами України за кордоном.

Питання для самоконтролю

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання.

1. Що таке спадкові відносини з іноземним елементом?
2. У чому полягає специфіка спадкових правовідносин у міжнародному приватному праві?
3. Які джерела регулюють спадкові відносини у міжнародному приватному праві?
4. Які колізійні питання виникають при спадкуванні за законом?
5. Які особливості колізійного регулювання спадкування за заповітом?
6. У чому різниця між спадкуванням рухомого та нерухомого майна?
7. Які основні колізійні прив'язки застосовуються у спадкових відносинах?
8. Яке значення має громадянство спадкодавця при визначенні застосовного права?
9. Яку роль відіграє місце проживання спадкодавця?
10. Які права мають іноземці при спадкуванні в Україні?
11. Які гарантії спадкових прав громадян України за кордоном?
12. Яку роль виконують консульські установи України у спадкових справах?
13. Що таке відумерле майно?
14. Який порядок переходу відумерлого майна до держави?
15. Які існують багатосторонні міжнародні конвенції у сфері спадкування?
16. Яке значення мають двосторонні договори України щодо спадкових відносин?
17. Як визначається компетентна юрисдикція у спадкових спорах з іноземним елементом?
18. Які типові проблеми виникають при спадкуванні з іноземним елементом?

Завдання 2. Оберіть 5-6 держав (наприклад: Україна, Франція, США, Німеччина, Японія, Велика Британія). Для кожної держави визначте:

- ✓ матеріальні вимоги (вік, здатність до дієздатності, згода, заборони, спорідненість).

- ✓ формальні вимоги (письмова форма, підписи, свідки, нотаріальне посвідчення, державна реєстрація, особливі процедури).
- ✓ особливі умови або винятки (консульські заповіти, заповіти для військовослужбовців, цифрові заповіти тощо).

Вкажіть джерела, які використовували під час виконання завдання. Отримані відповіді оформіть у вигляді таблиці.

Держава	Матеріальні вимоги до заповіту	Формальні вимоги (підписи, свідки, нотаріус)	Особливі умови / винятки	Джерела (закон/кодекс/конвенція)
Україна				
Франція				
США (штат ...)				
Німеччина				
Японія				
Велика Британія				

Додаткові завдання для аналізу

1. Визначте, у яких країнах може виникнути проблема визнання заповіту дійсним за кордоном.
2. Поясніть, які колізійні прив'язки (lex loci actus, особистий закон, громадянство) застосовуються для визнання заповіту в іншій державі.
3. Оберіть одну країну і складіть коротку інструкцію для українського громадянина, який хоче скласти заповіт за кордоном, щоб він був дійсний в Україні.

Завдання 3. До кожного початку речення допишіть його завершення так, щоб воно відповідало змісту норми Закону України «Про міжнародне приватне право». Яким розділом варто керуватися при виконання цього завдання?

1. З урахуванням положень статей 71, 72 цього Закону спадкові відносини регулюються правом ..., якщо Вибір права спадкодавцем буде недійсним, якщо ...

2. Спадкування нерухомого майна регулюється правом держави, на території ..., а майна, яке підлягає державній реєстрації в Україні, - ...

3. Здатність особи на складання і скасування заповіту, а також форма заповіту і акта його скасування визначаються Заповіт або акт його скасування не можуть бути визнані недійсними внаслідок недодержання форми, якщо

Література. Основна: 10, 17, 18, 24. Допоміжна: 12, 15, 16.

Тема 5. Міжнародний комерційний арбітраж у міжнародному приватному праві

План заняття:

1. Поняття та значення міжнародного комерційного арбітражу. Місце інституту арбітражу у системі міжнародного приватного права. Переваги арбітражу при розгляді спорів з іноземним елементом. Співвідношення арбітражу з національними судами та іншими способами вирішення спорів.
2. Види арбітражу: постійний та ad hoc; комерційний, морський, інші спеціалізовані арбітражі. Класифікація арбітражів за критеріями компетенції та сфери застосування. Міжнародні та національні арбітражні суди (Міжнародний комерційний арбітражний суд при ТПП України, Морська арбітражна комісія).
3. Джерела та регламентація міжнародного комерційного арбітражу. Міжнародні договори та угоди, що регулюють комерційний арбітраж. Уніфікація правил арбітражу на основі міжнародних регламентів та Типового закону ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 24.02.1994 р. Міжнародні арбітражні регламенти і їхня роль у практиці вирішення спорів.
4. Поняття та значення арбітражної угоди. Види арбітражних угод. Форма та зміст арбітражної угоди. Компетенція арбітражу, передбачена арбітражною угодою. Недійсність арбітражної угоди: підстави та наслідки.
5. Поняття арбітражного рішення. Структура та зміст арбітражного рішення. Види арбітражних рішень (судові, консультативні, часткові тощо). Скасування арбітражного рішення: підстави та порядок.
6. Визнання та виконання рішень арбітражу. Міжнародне та національне правове регулювання визнання і виконання арбітражних рішень. Порядок визнання та виконання рішень іноземних арбітражів в Україні. Проблеми застосування рішень арбітражів у транскордонних спорах.

Питання для самоконтролю

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання

1. Що таке міжнародний комерційний арбітраж?
2. Яке місце займає арбітраж у системі міжнародного приватного права?
3. Які основні переваги арбітражу порівняно з державними судами?
4. Як співвідноситься міжнародний арбітраж із національними судами?
5. Які існують види міжнародного комерційного арбітражу?
6. У чому різниця між постійним арбітражем і арбітражем ad hoc?
7. Які існують спеціалізовані арбітражі (наприклад, морський)?
8. Які органи міжнародного арбітражу діють в Україні?
9. Які джерела регулюють міжнародний комерційний арбітраж?
10. Яку роль відіграє Типовий закон ЮНСІТРАЛ?

11. Яке значення має Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж»?
12. Що таке арбітражна угода та яке її значення?
13. Які існують види арбітражних угод?
14. Які вимоги ставляться до форми та змісту арбітражної угоди?
15. У яких випадках арбітражна угода може бути визнана недійсною?
16. Що таке арбітражне рішення та які його види?
17. Які підстави для скасування арбітражного рішення?
18. Який порядок визнання та виконання рішень іноземних арбітражів в Україні?

Завдання 2. Прочитайте твердження про арбітражні угоди. Визначте, дійсним чи недійсним є твердження. Обґрунтуйте свій вибір, посилаючись на Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» і Типовий закон ЮНСІТРАЛ.

Твердження для аналізу

1. Сторони уклали арбітражну угоду усно під час переговорів у Києві щодо міжнародного комерційного контракту.
2. Арбітражна угода визначає, що спір вирішуватиме арбітраж ad hoc, а форма письмового договору дотримана.
3. Сторони уклали арбітражну угоду, але вказали арбітражну інстанцію, яка не має компетенції вирішувати морські спори, а предмет спору є виключно морським.
4. Арбітражна угода складена у письмовій формі, передбачає компетенцію міжнародного арбітражу в Лондоні, і сторони погодили правила процедури.
5. Угода вказує, що арбітраж розглядатиме спори, які ще не виникли, а одна зі сторін є неіснуючою.
6. Сторони уклали арбітражну угоду письмово, але арбітражна процедура суперечить імперативним нормам права України (наприклад, заборона розгляду певних спорів в арбітражі).
7. Арбітражна угода складена на електронному листуванні, підписана кваліфікованим електронним підписом обох сторін і погоджує компетенцію арбітражу в Сінгапурі.
8. Угода передбачає арбітраж у Польщі, але сторони уклали контракт, який підпадає виключно під юрисдикцію українського суду, і за законом заборонено передавати спори на арбітраж.
9. Арбітражна угода визначає компетенцію Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України, але предмет спору не є комерційним.
10. Сторони уклали арбітражну угоду, яка передбачає, що арбітражне рішення може бути переглянуте на вимогу будь-якої сторони без обмежень.

Завдання 3. Інструкція для студентів: перед вами перелік арбітражів. Визначте для кожного арбітражу:

- ✓ форму: постійний чи ad hoc
- ✓ сферу компетенції: комерційний, морський, спеціалізований
- ✓ міжнародний чи національний
- ✓ регламент або правила, за якими він працює

Перелік арбітражів

1. Міжнародний комерційний арбітражний суд при ТПП України
2. Морська арбітражна комісія
3. Арбітраж ad hoc за правилами ЮНСІТРАЛ
4. Постійний комерційний арбітраж у Сінгапурі (SIAC)
5. Американський арбітражний інститут (AAA)
6. Лондонський міжнародний арбітражний суд (LCIA)
7. Арбітраж ad hoc щодо спортивних спорів
8. Постійний інвестиційний арбітраж при ICSID
9. Український національний комерційний арбітраж
10. Морський арбітраж ad hoc за правилом Ллойда

Отримані відповіді оформіть у вигляді таблиці

№	Назва арбітражу	Форма (постійний / ad hoc)	Сфера компетенції	Міжнародний / національний	Регламент / правила
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

Література. Основна: 3, 10, 17, 18, 24, 26. Допоміжна: 13, 20, 22.

Змістовий модуль 2

Міжнародне публічне право

Тема 6. Міжнародне публічне право як система: предмет, джерела та суб'єкти

План заняття:

1. Поняття та природа міжнародного публічного права. Особливості міжнародного публічного права як правової системи. Предмет правового регулювання міжнародного публічного права. Міжнародні відносини недержавного характеру: місце і роль.

2. Міжнародне публічне право в системі права. Співвідношення міжнародного публічного і внутрішньодержавного права. Теорії взаємодії правових систем (монізм, дуалізм). Рецепція норм міжнародного права у національні правові системи. Принцип пріоритету міжнародного права. Поняття примату міжнародного права. Застосування норм міжнародного публічного права в національному правопорядку України.
3. Структура міжнародного публічного права (галузі, інститути, підгалузі).
4. Основні функції міжнародного публічного права. Природа юридично обов'язкової сили міжнародного публічного права. Роль міжнародного права у зовнішній політиці та дипломатії. Принцип *Pacta sunt servanda* як системоутворюючий принцип.
5. Норми міжнародного публічного права. Поняття та характерні риси норм міжнародного публічного права. Види норм міжнародного публічного права та їх класифікація. Ієрархія норм міжнародного публічного права. Кодифікація норм міжнародного публічного права.
6. Основні принципи міжнародного публічного права. Функції основних принципів, їх природа та ознаки. Класифікація та зміст основних принципів міжнародного публічного права.
7. Поняття джерел (форм) міжнародного публічного права. Міжнародний договір. Міжнародний звичай. Загальні принципи права, судова практика, доктрина. Процес створення норм міжнародного права. Концепція «м'якого» міжнародного права. Односторонні акти держав.
8. Поняття суб'єкта міжнародного публічного права. Держава як основний суб'єкт. Міжнародні організації. Народи та нації, що борються за самовизначення. Види і форми визнання. Визнання нових урядів та держав. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних міжурядових організацій та фізичних осіб.
9. Історичний розвиток науки міжнародного публічного права. Формування міжнародного права. Основні етапи розвитку доктрини. Вплив сучасних міжнародних процесів на еволюцію міжнародного права.

Питання для самоконтролю

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання

1. Що таке міжнародне публічне право та у чому полягає його природа?
2. Які особливості міжнародного публічного права як правової системи?
3. Який предмет регулювання міжнародного публічного права?
4. Яке місце займають міжнародні відносини недержавного характеру?
5. Як співвідносяться міжнародне публічне право і внутрішньодержавне право?
6. У чому полягають теорії монізму та дуалізму?
7. Що таке рецепція норм міжнародного права?

8. У чому полягає принцип примату міжнародного права?
9. Яка структура міжнародного публічного права (галузі, інститути)?
10. Які основні функції міжнародного публічного права?
11. У чому полягає принцип *pacta sunt servanda*?
12. Що таке норми міжнародного публічного права та які їх ознаки?
13. Які існують види та класифікації норм міжнародного права?
14. Що таке кодифікація міжнародного права?
15. Які основні принципи міжнародного публічного права?
16. Які джерела міжнародного публічного права існують?
17. Хто є суб'єктами міжнародного публічного права?
18. Які основні етапи розвитку міжнародного публічного права?

Завдання 2. Інструкція для студентів: перед вами таблиця з пропущеними даними, які стосуються становлення та розвитку міжнародного публічного права як загальноновизнаної галузі права. Заповніть пропуски, визначивши: 1) період (роки або століття), 2) основні події/події в міжнародному праві, 3) ключові документи / договори, 4) вплив на формування міжнародного публічного права.

№	Етап формування МПП	Період	Основні події	Ключові документи / договори	Вплив на МПП
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Завдання 3. Заповніть пропуски в таблиці.

Відмінності міжнародного права від внутрішньодержавних систем права		
	Міжнародне право	Національне право
1) спосіб створення норм		
2) суб'єкти права		
3) предмет регулювання		
4) об'єкт права		
5) соціальна сутність права		
6) характер побудови		
7) джерела права		
8) порядок застосування примусу		

Література. Основна: 19, 20, 22. Допоміжна: 5, 6, 11.

Тема 7. Інституційні, договірні та просторові механізми функціонування сучасного міжнародного публічного права

План заняття:

1. Право міжнародних договорів як нормативна основа міжнародної правової системи. Джерельна база та основоположні принципи права міжнародних договорів (*pacta sunt servanda*, добросовісність, суверенна рівність держав). Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. як універсальний інструмент кодифікації договірного права
2. Суб'єктний склад міжнародних договорів: правоздатність, правосуб'єктність та участь держав і міжнародних організацій.
3. Процедурні стадії укладення міжнародного договору: переговори, прийняття тексту, автентифікація, підписання, ратифікація, набрання чинності.
4. Дія, застосування та юридична дійсність міжнародного договору у просторі, часі та щодо кола суб'єктів.
5. Методи та принципи тлумачення міжнародних договорів відповідно до Віденської конвенції 1969 р.
6. Міжнародно-правові підстави та процедура припинення або призупинення дії міжнародних договорів.
7. Поняття, джерела та системні принципи права зовнішніх зносин у структурі міжнародного публічного права.
8. Система органів зовнішніх зносин держави та розмежування їх компетенції у сфері міжнародного представництва. Міжнародно-правове регулювання дипломатичних зносин: статус дипломатичних представництв і персоналу (Віденська конвенція 1961 р.). Консульські зносини як форма захисту інтересів держави та її громадян за кордоном (Віденська конвенція 1963 р.)
9. Правовий режим спеціальних місій як тимчасової форми міждержавного представництва (Конвенція 1969 р.). Міжнародно-правовий статус постійних представництв держав при міжнародних організаціях універсального характеру (Віденська конвенція 1975 р.)
10. Поняття, джерела та принципи права міжнародних організацій як підгалузі міжнародного права.
11. Юридична природа, ознаки та класифікаційні критерії міжнародних міжурядових організацій. Організація Об'єднаних Націй як універсальна міжнародна організація: структура, компетенція та роль Статуту ООН 1945 р. Регіональні міжнародні міжурядові організації як елемент багаторівневої системи глобального управління. Міжнародні неурядові організації як учасники міжнародних відносин: правовий статус, функції та форми впливу на міжнародні процеси.

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання.

1. Що таке право міжнародних договорів і яке його значення в системі міжнародного публічного права?
2. Які основні принципи права міжнародних договорів?
3. Яку роль відіграє Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 року?
4. Хто може бути суб'єктами міжнародних договорів?
5. У чому полягає міжнародна правосуб'єктність держав і міжнародних організацій?
6. Які основні стадії укладення міжнародного договору?
7. У чому полягає процедура ратифікації міжнародного договору?
8. Як визначається дія міжнародного договору у часі та просторі?
9. Що означає чинність і юридична дійсність міжнародного договору?
10. Які основні принципи тлумачення міжнародних договорів?
11. Які способи тлумачення передбачені Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969 року?
12. Які підстави припинення або призупинення дії міжнародного договору?
13. Що таке право зовнішніх зносин і які його джерела?
14. Які органи здійснюють зовнішні зносини держави?
15. Який правовий статус дипломатичних представництв відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 року?
16. Які функції консульських установ згідно з Віденською конвенцією про консульські зносини 1963 року?
17. Що таке міжнародні організації та які їх основні ознаки?
18. Яку роль відіграє Організація Об'єднаних Націй у сучасній системі міжнародного права?

Завдання 2. Заповніть пропуски в таблиці.

Стадії укладення договору за Віденською конвенцією про право міжнародних договорів	
Стадія	Зміст стадії
1) прийняття тексту	
2) парафування тексту	
3) вираження згоди щодо обов'язковості (вказати, які способи)	
4) обмін ратифікаційними грамотами	

Завдання 3. Проаналізуйте ситуативну задачу та виконайте завдання.

Держава А та держава В, а також низка інших держав, уклали багатосторонній міжнародний договір про співпрацю у сфері безпеки під егідою міжнародної міжурядової організації Х. Від імені держави А договір було підписано спеціальною місією, направленою для участі у переговорах та підписанні договору. Після підписання договору держава А заявила про наявність обставин, які, на її думку, ставлять під сумнів подальшу участь у договорі, а саме: відсутність належних повноважень у глави спеціальної місії на підписання договору; істотну зміну обставин, які існували на момент укладення договору; істотне порушення договору з боку держави В. Крім того, між державами А і В виник дипломатичний конфлікт, пов'язаний із затриманням дипломатичного агента держави А на території держави В.

Завдання: здійснити комплексний міжнародно-правовий аналіз наведеного кейсу, охарактеризувавши наступні пункти:

1. Визначення правової природи міжнародного договору. Необхідно:
 - охарактеризувати договір як джерело міжнародного публічного права;
 - визначити коло суб'єктів даного договору;
 - обґрунтувати застосовність положень Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року до даного договору.
2. Аналіз дійсності міжнародного договору. Необхідно:
 - визначити вимоги міжнародного права до повноважень представників держав при укладенні міжнародних договорів;
 - проаналізувати правові наслідки відсутності або перевищення повноважень главою спеціальної місії;
 - з'ясувати, чи може держава А посилатися на недійсність договору та за яких умов таке посилання буде правомірним.
3. Оцінка правомірності припинення або призупинення дії договору. Необхідно:
 - проаналізувати можливість застосування принципу *rebus sic stantibus* як підстави для припинення або призупинення дії договору;
 - оцінити істотне порушення договору як підставу для відповідних дій;
 - визначити міжнародно-правову процедуру припинення або призупинення дії договору.
4. Тлумачення положень міжнародного договору. Необхідно:
 - визначити відповідний метод тлумачення спірної норми договору (первинний або допоміжний);
 - обґрунтувати вибір методу тлумачення з посиланням на положення Віденської конвенції 1969 року.
5. Кваліфікація дипломатичного інциденту. Необхідно:
 - визначити міжнародно-правовий статус затриманої особи;
 - охарактеризувати обсяг дипломатичних привілеїв та імунітетів відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 року;
 - оцінити допустимі дії держави перебування щодо дипломатичного агента.

Література. Основна: 5, 6, 7, 15, 19, 20, 22, 27. Допоміжна: 1, 19.

Тема 8. Міжнародно-правова відповідальність як механізм забезпечення міжнародного правопорядку

План заняття:

1. Поняття, правова природа та підстави виникнення відповідальності за міжнародним публічним правом.
2. Протиправні діяння та їх класифікації. Основні види міжнародно-протиправних діянь. Класифікація порушень міжнародного правопорядку.
3. Обставини, що звільняють від відповідальності. Добровільна відмова від протиправного діяння. Форс-мажор, крайня необхідність
4. Суб'єкти міжнародної відповідальності. Держави. Міжнародні організації та інші суб'єкти міжнародного права.
5. Види та форми відповідальності. Дипломатичні, економічні, цивільно-правові форми міжнародної відповідальності. Поняття та правова природа санкцій та контрзаходів.
6. Документи, що регламентують міжнародну відповідальність. Статті про відповідальність держав (2001 р.). Статті про відповідальність міжнародних організацій (2011 р.)
7. Відповідальність за правомірну діяльність. Міжнародно-правові обов'язки erga omnes. Умови правомірності дій та механізм застосування санкцій за міжнародним публічним правом.
8. Механізм застосування санкцій та контрзаходів. Санкції щодо Російської Федерації та персональні спеціальні обмежувальні заходи, спрямовані на припинення агресії РФ проти України.
9. Концепція естоппеля в міжнародному публічному праві. Визначення естоппеля та приклади його використання у міжнародно-правових спорах.
10. Зміст та значення Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994 (Будапештський меморандум). Юридична сила Меморандуму та його вплив на сучасну безпекову ситуацію в Україні.

Питання для самоконтролю

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання.

1. Що таке міжнародно-правова відповідальність та у чому полягає її правова природа?
2. Які підстави виникнення відповідальності у міжнародному публічному праві?
3. Що таке міжнародно-протиправне діяння?
4. Які існують види міжнародно-протиправних діянь?
5. Як класифікуються порушення міжнародного правопорядку?

6. Які обставини звільняють державу від міжнародно-правової відповідальності?
7. У чому полягає форс-мажор та крайня необхідність як підстави звільнення від відповідальності?
8. Хто є суб'єктами міжнародної відповідальності?
9. Які особливості відповідальності держав і міжнародних організацій?
10. Які існують види та форми міжнародно-правової відповідальності?
11. Що таке санкції та контрзаходи у міжнародному праві?
12. Яке значення мають Статті про відповідальність держав 2001 року?
13. Яку роль відіграють Статті про відповідальність міжнародних організацій 2011 року?
14. Що таке зобов'язання *erga omnes*?
15. У чому полягає відповідальність за правомірну діяльність?
16. Як здійснюється механізм застосування санкцій у міжнародному праві?
17. Які особливості застосування санкцій проти Російська Федерація у зв'язку з агресією проти Україна?
18. Яке значення має Будапештський меморандум 1994 року та у чому полягає його юридична сила?

Завдання 2. Заповніть пропуски в таблиці.

Наслідки порушення міжнародно-правових зобов'язань у міжнародному праві. Обставини, що виключають протиправність (статті 20-25 Проекту статей)		
Обставина	Коротка суть	Приклад (Ситуація)
1. Згода (Ст. 20)		
2. Самозахист (Самооборона) (Ст. 21)		
3. Контрзаходи (Ст. 22)		
4. Форс-мажор (Ст. 23)		
5. Лихо (Стихійне лихо) (Ст. 24)		
6. Стан необхідності (Ст. 25)		

Завдання 3. Загальновідомо, що існує два ключові види міжнародно-правової відповідальності: матеріальна та нематеріальна (політична) відповідальність. У їхніх межах виділяються підвиди: компенсації, ресторації, сатисфакції, реституції та репресалії. Завдання:

- 1) розділити підвиди міжнародно-правової відповідальності за двома видами;
- 2) навести пояснення та приклади застосування кожного із їх підвидів відповідальності;
- 3) пояснити, який із видів відповідальності сьогодні не застосовується та чому.

Література. Основна: 1, 2, 16, 19, 20, 22. Допоміжна: 7, 9, 14.

Тема 9. Міжнародно-правове регулювання морських просторів та охорони довкілля: просторові режими, юрисдикція держав і механізми міжнародного співробітництва

План заняття:

1. Теоретико-правові засади міжнародного морського права. Система джерел міжнародного морського права та їх ієрархія. Договірні та звичаєві норми. Роль Конвенції ООН з морського права 1982 р. як «конституції океанів». Значення актів міжнародних організацій та судової практики.
2. Фундаментальні принципи міжнародного морського права: свобода відкритого моря; суверенітет і суверенні права прибережної держави; мирне використання морських просторів; охорона морського середовища; спільна спадщина людства.
3. Класифікація морських просторів відповідно до Конвенції ООН з морського права 1982 р. Критерії розмежування просторів. Співвідношення суверенітету, суверенних прав і міжнародної юрисдикції.
4. Правовий статус та режим морських просторів, що перебувають під повним суверенітетом держави. Внутрішні води, територіальне море.
5. Морські простори зі спеціальною функціональною юрисдикцією прибережної держави. Прилегла зона. Виключна економічна зона. Континентальний шельф.
6. Морські простори зі спеціальним міжнародним режимом. Архіпелажні води. Міжнародні протоки. Міжнародні канали.
7. Простори поза національною юрисдикцією. Відкрите море. Міжнародний район морського дна. Правовий режим спільної спадщини людства
8. Особливості міжнародно-правового режиму Арктики. Секторальна теорія та її критика. Застосування норм морського права до арктичних просторів. Роль приарктичних держав і міжнародного співробітництва.
9. Поняття міжнародного екологічного права. Система джерел міжнародного екологічного права: універсальні та регіональні договори. Принципи «м'якого права». Інституційні механізми у міжнародному екологічному праві.
10. Базові принципи міжнародного екологічного права: запобіжний принцип; принцип запобігання шкоді; принцип «забруднювач платить»; принцип сталого розвитку; принцип транскордонної відповідальності.
11. Договірні механізми екологічної безпеки у транскордонному вимірі. Конвенція Еспо 1991 р. про оцінку впливу на довкілля у транскордонному контексті. Поняття транскордонного впливу. Обов'язки держав щодо повідомлення, консультацій та оцінки впливу. Процедурні гарантії.
12. Орхуська конвенція 1998 р. як інструмент екологічної демократії. Доступ до екологічної інформації, участь громадськості у прийнятті екологічно значущих рішень, доступ до правосуддя у питаннях довкілля.
13. Взаємозв'язок морського та екологічного права у сфері охорони морського середовища.

Питання для самоконтролю

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання.

1. Що таке міжнародне морське право та які його основні джерела?
2. Яку роль відіграє Конвенція ООН з морського права 1982 року у системі морського права?
3. Яке значення мають звичаєві норми та судова практика у морському праві?
4. Які основні принципи міжнародного морського права?
5. У чому полягає принцип свободи відкритого моря?
6. Що означає принцип суверенітету прибережної держави?
7. Які морські простори виділяються відповідно до Конвенції ООН з морського права 1982 року?
8. Яка різниця між внутрішніми водами та територіальним морем?
9. Який правовий режим виключної економічної зони та континентального шельфу?
10. Які особливості правового режиму відкритого моря?
11. Що таке міжнародний район морського дна і в чому полягає принцип «спільної спадщини людства»?
12. У чому полягають особливості міжнародно-правового режиму Арктики?
13. Що таке міжнародне екологічне право та які його джерела?
14. Які основні принципи міжнародного екологічного права?
15. Яке значення має Конвенція Еспо 1991 року?
16. Які обов'язки держав передбачає ця Конвенція щодо транскордонного впливу?
17. Яку роль відіграє Орхуська конвенція 1998 року у забезпеченні екологічних прав громадян?
18. Як взаємодіють міжнародне морське та екологічне право у сфері охорони морського середовища?

Завдання 2. Використовуючи інформацію з Конвенції ООН з морського права 1982 р. (UNCLOS) заповніть таблицю, вказавши:

1. Назву морського простору
2. Максимальну ширину / межі
3. Правовий статус прибережної держави
4. Основні права або повноваження держави.

Отримані результати оформіть у вигляді таблиці.

№	Морський простір	Максимальна ширина / межі	Правовий статус прибережної держави	Основні права та повноваження
1	Внутрішні води			
2	Територіальне море			
3	Прилегла зона			

4	Виключна економічна зона			
5	Континентальний шельф			
6	Відкрите море			
7	Міжнародний район морського дна (Район)			

Додаткові завдання

1. Визначте, у яких морських просторах прибережна держава:
 - здійснює повний суверенітет;
 - має лише суверенні права;
 - не має жодних суверенних повноважень.
2. Поясніть, чому ВЕЗ і континентальний шельф не є частиною території держави, незважаючи на наявність у неї суверенних прав.

Завдання 3. Україна як прибережна держава та учасниця Конвенції ООН з морського права 1982 року бере участь у діяльності низки міжнародних органів, що здійснюють судові, квазісудові та адміністративні функції у сфері морського права. Встановіть відповідність між міжнародним органом (А–Г) та його функцією або прикладом діяльності (1–4).

Міжнародні органи

А. Міжнародний трибунал з морського права (ITLOS)

Б. Комісія з меж континентального шельфу

В. Міжнародний орган з морського дна

Г. Міжнародна морська організація (ІМО)

Функції / приклади діяльності

1. Розгляд міждержавних спорів щодо тлумачення і застосування Конвенції ООН з морського права, зокрема спорів, пов'язаних із затриманням суден та військово-морських кораблів.
2. Розгляд подань прибережних держав щодо встановлення зовнішніх меж континентального шельфу за межами 200 морських миль.
3. Регулювання діяльності з розвідки та розробки мінеральних ресурсів у Міжнародному районі морського дна як спільної спадщини людства.
4. Розробка та прийняття міжнародних стандартів безпеки мореплавства, охорони людського життя на морі та захисту морського середовища.

Форма відповіді

Подайте відповідь у вигляді таблиці або ланцюжка відповідностей, наприклад:

А – ... ; Б – ... ; В – ... ; Г – ...

Додаткове завдання:

1. Вкажіть, який із наведених органів має судову юрисдикцію, а які — адміністративну або технічну.
2. Поясніть, чому справа України проти Російської Федерації у 2019 р. була підвідомча саме ITLOS.
3. Обґрунтуйте, чому Комісія з меж континентального шельфу не є судовим органом, незважаючи на її важливу роль.

Тема 10. Інституційні та договірні основи сучасного міжнародного економічного правопорядку

План заняття:

1. Теоретико-правові засади міжнародного економічного права. Система джерел міжнародного економічного права та їх співвідношення (договірні норми, міжнародний звичай, акти міжнародних організацій, «м'яке право»). Фундаментальні принципи міжнародного економічного права.
2. Інституційний механізм міжнародного економічного співробітництва. Міжнародні економічні організації як суб'єкти міжнародного економічного права: правосуб'єктність, компетенція та функції. Роль універсальних і регіональних економічних організацій у формуванні норм глобального економічного врядування.
3. Юрисдикційні імунітети держав у міжнародних економічних відносинах. Концепція юрисдикційного імунітету держави та її власності: еволюція від абсолютного до функціонального імунітету. Європейська конвенція про імунітет держав 1972 р. як регіональний інструмент кодифікації обмеженого імунітету.
4. Транснаціональні корпорації в системі міжнародного економічного права. Міжнародно-правовий статус транснаціональних корпорацій та їх роль у глобальній економіці. Міжнародні стандарти та механізми регулювання діяльності ТНК (корпоративна відповідальність, інвестиційні режими, принципи належної поведінки).
5. Міжнародно-правові механізми вирішення економічних та інвестиційних спорів. Міжнародний інвестиційний арбітраж як форма захисту прав іноземних інвесторів. Вашингтонська конвенція 1965 р. (ICSID): юрисдикція, процедура та виконання рішень. Сеульська конвенція 1985 р. про створення Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій (MIGA) як механізм страхування політичних ризиків
6. Право Світової організації торгівлі як підсистема міжнародного економічного права. Угода про заснування СОТ 1994 р.: інституційна структура та правова природа системи СОТ. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р. (ГАТТ): основні принципи торговельного режиму (недискримінація, режим найбільшого сприяння, національний режим, тарифна лібералізація). Механізм вирішення спорів у системі СОТ як елемент забезпечення стабільності світової торговельної системи

Питання для самоконтролю

Завдання 1. Оформлення відповідей на питання

1. Що таке міжнародне економічне право та який його предмет регулювання?
2. Які джерела міжнародного економічного права існують і як вони співвідносяться?

3. Що таке «м'яке право» у міжнародних економічних відносинах?
4. Які основні принципи міжнародного економічного права?
5. Яку роль відіграють міжнародні економічні організації у формуванні глобального економічного правопорядку?
6. Які функції та компетенцію мають міжнародні економічні організації?
7. У чому полягає концепція юрисдикційного імунітету держави?
8. Яка різниця між абсолютним і функціональним імунітетом?
9. Яке значення має Європейська конвенція про імунітет держав 1972 року?
10. Що таке транснаціональні корпорації та яка їх роль у міжнародному економічному праві?
11. Які міжнародні стандарти регулюють діяльність транснаціональних корпорацій?
12. Які існують механізми вирішення міжнародних економічних та інвестиційних спорів?
13. У чому полягає сутність міжнародного інвестиційного арбітражу?
14. Яку роль відіграє Вашингтонська конвенція 1965 року (ICSID)?
15. Яке значення має Сеульська конвенція 1985 року (MIGA)?
16. Що таке право Світової організації торгівлі як підсистема міжнародного економічного права?
17. Які основні принципи передбачені Генеральною угодою з тарифів і торгівлі 1994 року (ГАТТ)?
18. Як функціонує механізм вирішення спорів у системі Світової організації торгівлі?

Завдання 2. Сучасна доктрина виділяє декілька підходів до класифікації міжнародних економічних організацій. Проаналізувавши навчальну та наукову літературу, заповніть пропуски у таблиці.

Класифікація міжнародних економічних організацій					
Критерій для здійснення класифікації		Приклад організації	Коротка історія заснування	Кількість членів та провідні держави	Функції
1. Відповідно до сфери міжнародного економічного співробітництва	У сфері торгівлі	СОТ Митний союз			
	У валютно-фінансовій сфері	МВФ МБРР			
	В інвестиційній сфері	Багатостороння агенція з гарантій інвестицій (БАГІ) Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів			

2. Відповідно до сфери діяльності	Універсальні	ООН			
	Регіональні	Організація Чорноморського економічного співробітництва, Євразійське економічне співтовариство, Асоціація держав Південно-Східної Азії Північноамериканська асоціація вільної торгівлі			

Завдання 3. Позначте, чи є наведене твердження правильним або неправильним. У разі якщо твердження є неправильним – сформулюйте правильний варіант.

1. Міжнародне економічне право регулює виключно приватноправові відносини між суб'єктами господарювання різних держав.
2. Міжнародний договір є єдиним джерелом міжнародного економічного права.
3. «М'яке право» не має обов'язкової юридичної сили, але може впливати на формування міжнародно-правових норм.
4. Міжнародні економічні організації не мають міжнародної правосуб'єктності.
5. Універсальні міжнародні економічні організації діють лише в межах одного регіону.
6. Міжнародні економічні організації можуть приймати нормативні акти, які впливають на формування міжнародного економічного права.
7. Абсолютний імунітет держави означає повне звільнення держави від будь-якої юрисдикції іноземних судів незалежно від характеру її діяльності.
8. Функціональний імунітет держави не поширюється на комерційну діяльність держави (*acta jure gestionis*).
9. Європейська конвенція про імунітет держав 1972 р. закріплює концепцію обмеженого (функціонального) імунітету.
10. Транснаціональні корпорації визнаються повноцінними суб'єктами міжнародного публічного права.
11. Діяльність транснаціональних корпорацій регулюється виключно національним правом держав.
12. Міжнародні стандарти корпоративної відповідальності мають значення для регулювання діяльності ТНК.
13. Міжнародний інвестиційний арбітраж є формою дипломатичного захисту держави.
14. Світова організація торгівлі є міжнародною організацією з договірною правовою природою.
15. Принцип режиму найбільшого сприяння означає заборону будь-якої тарифної лібералізації.

Література. Основна: 8, 14, 19, 20, 22, 28, 29, Допоміжна: 2, 17, 23.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна підготовка здобувачів вищої освіти у межах вивчення освітньої компоненти «Міжнародне приватне і міжнародне публічне право» виступає важливим чинником для поглиблення теоретичних знань та формування практичних компетентностей. Цей вид освітньої діяльності спрямований на активне засвоєння нового навчального матеріалу, розвиток аналітичного мислення та вміння застосовувати отримані знання у межах конкретних юридичних ситуацій.

Основними формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти у цьому випадку є:

1. поглиблене опрацювання матеріалів лекційних занять та рекомендованої навчально-наукової літератури відповідно до тематичних розділів освітньої компоненти;
2. підготовка до активної участі в обговореннях відповідних тем практичних (семінарських) занять;
3. підготовка письмових відповідей на блок питань для самоконтролю з відповідних тем;
4. використання ресурсів електронних інформаційних мереж для розширення кола джерел інформації, необхідних для якісної підготовки до практичних (семінарських) занять;
5. вивчення окремих тем, що виносяться на самостійне опрацювання, складання до них письмових конспектів.

Ефективність виконання самостійної роботи здобувачами вищої освіти оцінюється через систему поточного та підсумкового контролю. Основними формами виявлення результативності та ефективності самостійного вивчення є представлення та обговорення підготовлених доповідей, участь у поточному модульному контролі знань, аналіз і перевірка письмових відповідей, а також підсумкове оцінювання успішності здобувачів вищої освіти в межах сесійного періоду.

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

В умовах функціонування кредитно-модульної системи організації освітнього процесу однією з ключових форм є індивідуальна навчальна діяльність здобувачів вищої освіти. У межах вивчення освітньої компоненти «Міжнародне приватне і міжнародне публічне право» така форма роботи передбачає самостійне виконання реферативного дослідження з обраної тематики, а також підготовку мультимедійної презентації, яка розкриває основні положення обраного питання.

Теми для написання рефератів та створення мультимедійної презентації:

1. Автономія волі сторін як прояв приватноправової свободи в умовах глобалізації
2. Межі застосування застереження про публічний порядок у сучасній судовій практиці
3. Феномен «кульгаючих правовідносин» як виклик колізійному регулюванню
4. Проблема кваліфікації правових понять у транскордонних спорах
5. Трансформація колізійних прив'язок у цифрову епоху
6. Конфлікт юрисдикцій у справах із множинним іноземним елементом
7. Вплив прав людини на розвиток міжнародного приватного права
8. Еволюція принципу взаємності в умовах євроінтеграції України
9. Правовий статус апатридів у міжнародному приватному праві
10. Юрисдикційний імунітет держави у приватноправових спорах: тенденції обмеження
11. Речові права на цифрові активи у міжнародному приватному праві
12. Транскордонна реституція культурних цінностей: колізійні проблеми
13. Інтелектуальна власність у віртуальному середовищі: проблема територіальності
14. Деліктна відповідальність за шкоду, завдану через Інтернет
15. Колізійне регулювання відповідальності за дефектну продукцію у міжнародній торгівлі
16. *Lex mercatoria* як альтернативне регулятивне середовище міжнародної торгівлі
17. Міжнародні факторингові операції: колізійні аспекти
18. Захист іноземних інвестицій і національний публічний інтерес
19. Міжнародні стандарти комплаєнсу в діяльності корпорацій
20. Вибір права у складних багатосторонніх комерційних контрактах
21. Визнання сурогатного материнства в міжнародному приватному праві
22. Міжнародне викрадення дітей: співвідношення приватного і публічного регулювання
23. Біоетичні виклики у встановленні батьківства з іноземним елементом
24. Шлюбні договори у транскордонних правовідносинах
25. Правові наслідки цифрового заповіту
26. Колізійні проблеми спадкування криптоактивів
27. Роль консульських установ у захисті сімейних прав громадян за кордоном
28. Міжнародне усиновлення і стандарти захисту прав дитини
29. Гендерний аспект міжнародних аліментних зобов'язань

30. Транскордонне визнання рішень у сімейних спорах
31. Арбітрабельність публічно-правових спорів
32. Цифровізація арбітражного процесу: докази та електронні слухання
33. Конфіденційність і прозорість в інвестиційному арбітражі
34. Проблема подвійного провадження: суд і арбітраж
35. Визнання та виконання арбітражних рішень у державах із нестабільною правовою системою
36. Роль принципу kompetenz-kompetenz у забезпеченні автономії арбітражу
37. Публічний порядок як підстава для відмови у виконанні арбітражних рішень
38. Медіація та арбітраж: конкуренція чи комплементарність
39. Фрагментація міжнародного права та проблема нормативної ієрархії
40. Вплив «м'якого права» на формування юридично обов'язкових норм
41. Роль міжнародних судів у розвитку загального міжнародного права
42. Трансформація принципу суверенітету у XXI столітті
43. Jus cogens як обмеження договірної свободи держав
44. Відповідальність держав за кібератаки: сучасні доктринальні підходи
45. Міжнародні санкції: правова природа та межі легітимності
46. Естоппель у практиці міжнародних судів
47. Міжнародно-правовий статус Арктики в умовах кліматичних змін
48. Екологічні зобов'язання держав як елемент глобальної безпеки
49. Роль СОТ у трансформації економічного суверенітету держав
50. Взаємодія міжнародного економічного та екологічного права у концепції сталого розвитку

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Draft articles on the responsibility of international organizations 2011. *Legal.un.org* : веб-сайт. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_11_2011.pdf (дата звернення: 30.01.2026).
2. Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001. *Legal.un.org* : веб-сайт. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf (дата звернення: 30.01.2026).
3. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985). *Unites Nations* : веб-сайт. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration (дата звернення: 30.01.2026).
4. United Nations Convention on the Law of the Sea. *Un.org* : веб-сайт. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf (дата звернення: 30.01.2026).
5. Віденська конвенція 1975р. про представництво держав у їхніх стосунках із міжнародними організаціями універсального характеру. *Kimo* : веб-сайт. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/DKS/10.htm> (дата звернення: 30.01.2026).
6. Віденська конвенція про консульські зносини (1963 р.). *Naples* : веб-сайт. URL: <https://naples.mfa.gov.ua/normativno-pravovi-akti/4978-vidensyuka-konvesija-pro-konsulysyki-znosini> (дата звернення: 30.01.2026).
7. Віденська конвенція про право міжнародних договорів : Конвенція від 24 трав. 1969 р. № 995_118. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text (дата звернення: 30.01.2026).
8. Генеральна угода про тарифи й торгівлю 1994 року : Угода від 15 квіт. 1994 р. № 981_003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#Text (дата звернення: 30.01.2026).
9. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) : Міжнародний документ від 27 листоп. 2008 р. № 994_a17. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17#Text (дата звернення: 30.01.2026).
10. Килимник І. І., Бровдій А. М. Міжнародне приватне право : навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 112 с.
11. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів : Міжнародний документ від 11 квіт. 1980 р. № 995_003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text (дата звернення: 30.01.2026).
12. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються

- довкілля : Конвенція від 25 черв. 1998 р. № 994_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015 (дата звернення: 30.01.2026).
13. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті : Конвенція від 25 лют. 1991 р. № 995_272. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272#Text (дата звернення: 30.01.2026).
14. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами : Конвенція від 18 трав. 1965 р. № 995_060. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060 (дата звернення: 30.01.2026).
15. Конвенція про спеціальні місії : Конвенція від 08 груд. 1969 р. № 995_092. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_092#Text (дата звернення: 30.01.2026).
16. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї : Меморандум від 05 груд. 1994 р. 998_158. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (дата звернення: 30.01.2026).
17. Міжнародне приватне право : навч. посіб. / за ред. С. Г. Кузьменка та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
18. Міжнародне приватне право : навч. посібник / кол. авт. : д.ю.н., доц. К. Р. Резворович; к.ю.н., доц. М. П. Юніна; к.ю.н. М. М. Фролов та ін. ; за заг. ред. д.ю.н., доц. К. Р. Резворович. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 92 с.
19. Міжнародне публічне право : навч.-метод. / за ред. Мануїлової К.В. та ін. Одеса : Фенікс, 2024. 234 с.
20. Міжнародне публічне право: основи теорії : навч. посібник / за ред. Бехруз Х. Н. та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.
21. Морське право. Джерела у 3-х частинах : навч. посіб / за ред. Додіна Є. В. та ін. Одеса : Фенікс, 2012. 570 с.
22. Овчаренко А. С., Теліпко В. Е. Міжнародне публічне право : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 609 с.
23. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квіт. 1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 30.01.2026).
24. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 черв. 2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> (дата звернення: 30.01.2026).
25. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 черв. 2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (дата звернення: 30.01.2026).
26. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24 лют. 1994 р. № 4002-12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text> (дата звернення: 30.01.2026).
27. Статут Організації Об'єднаних Націй (з поправками). Статут Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй : Статут від 26 черв.

- 1945 р. № 995_010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 30.01.2026).
28. Угода про заснування СОТ : Угода від 15 квіт. 1994 р. № 995_342. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text (дата звернення: 30.01.2026).
29. Юрисдикційний імунітет держави: міжнародний та іноземний досвід. *Court.gov.ua* : веб-сайт. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/Prezent_Jurisdikc_f_imun_mignar_inoz_dosvid.pdf (дата звернення: 30.01.2026).

Допоміжна:

1. Аббакумова Д. В. Дипломатичне право та Європейський Союз: основні виклики. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2022. № 7. С. 451–457.
2. Антипенко Н. В., Почерніна Н. В. Глобалізація птах її вплив на міжнародні економічні відносини. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. С. 211–216.
3. Бойко І. В., Ведькал В. А. Іноземний елемент у міжнародному приватному праві. *Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації*. 2020. Том 4. С. 116–118.
4. Бондарчук С. С. Деліктні зобов'язання у міжнародному приватному праві. *Universum*. 2024. №14. С. 94–110.
5. Важна К. А. Поняття та характеристика держави як суб'єкта міжнародного публічного права. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2019. Вип. 3. С. 132–142.
6. Ватрас В. А. Загальновизнані принципи і норми міжнародного права як джерела публічного та приватного права. *Міжнародне приватне право*. 2016. Вип. 12. С. 162–166.
7. Гай-Нижник П. П. Будапештський меморандум: передумови і наслідки (не)гарантії національної безпеки України. *Гілея*. 2016. Вип. 114. С. 366–378.
8. Грабко С. В., Костиця О. В. Порушення основних положень Конвенції ООН з морського права 1982 р. під час російської агресії проти України. *Universum*. 2025. № 18. С. 34–44.
9. Грабович Т. А. Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння (2001): основа сучасного права міжнародної відповідальності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 4. С. 240–245.
10. Довга Д. В., Некрасова А.Ю. Роль міжнародних договорів у регулюванні шлюбно-сімейних відносин з іноземним елементом. *Universum*. 2024. № 15. С. 135–147.
11. Земан І. Значення доктрини у кодифікації сучасного міжнародного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 76: частина 2. С. 227–231.

12. Корнєєв Ю. В., Коваль І. О. Особливості правового регулювання спадкових відносин в міжнародному приватному праві. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 308–312.
13. Котвяковський Ю. О., Ромасенко К. М. Окремі питання укладання арбітражної угоди у спорах з іноземним елементом. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. Вип 1. С. 51–55.
14. Мануїлова А. І. Становлення принципу естоппеля в міжнародному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 53. Том 2. С. 140–144.
15. Михайлів М. О. Колізійне регулювання спадкових відносин у міжнародному приватному праві України. *Право України*. 2020. № 33. С. 127–146.
16. Михайлів М. О. Особливості правового режиму спадкування в міжнародно-приватному праві. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 292–301.
17. Міжнародна економіка і міжнародні економічні відносини : навч. посібник / за ред. Архереєва та ін. Харків : НТУ «ХП», 2019. 234 с.
18. Новосад І. В. Теоретичні засади дослідження питань уніфікації міжнародного приватного права в умовах глобалізації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 2 (43). С. 133–137.
19. Павко Я. Поняття міжнародного договору, його джерела та суб'єкти: термінологічні аспекти проблеми. *Наукова бібліотека*. 2013. Вип. 12. С. 23–26.
20. Плотян Д. С. Поняття та ознаки міжнародного комерційного арбітражу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 5: частина 1. С. 273–277.
21. Ребкало М. Періодизація процесу формування українського морського законодавства в умовах приведення його до стандартів міжнародного морського права. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 3(19). С. 59–64.
22. Спиридонова К. Арбітрабельність спорів: питання теорії та практики. *Юридичний вісник*. 2022. № 4. С. 156–164.
23. Фісуненко П. А. Світова економіка та міжнародні економічні відносини : підручн. Дніпро : Арт-Прес, 2023. 400 с.
24. Чернік С. Д. Правове регулювання сімейних відносин, ускладнених іноземним елементом. *Наукові записки. Серія «Право»*. 2022. № 12. С. 50–54.
25. Шевченко Л. А. Історичні аспекти виникнення міжнародного приватного права: античний та середньовічний етапи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 84: частина 4. С. 366–370.
26. Шкільнюк О. В. Колізійне регулювання шлюбно-сімейних відносин у міжнародному приватному праві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 7 (1). С. 26–30.

27. Шуміло І. А. Актуальні виклики сучасності у міжнародному приватному праві. *Вісник кримінологічної Асоціації України*. 2024. № 2 (32). С. 564–571.

Корисні інформаційні ресурси:

1. EUR-Lex — Access to European Union Law : офіційний портал права Європейського Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/> (дата звернення: 31.01.2026).
2. International Court of Justice (ICJ) : офіційний веб-сайт Міжнародного Суду ООН. URL: <https://www.icj-cij.org/> (дата звернення: 31.01.2026).
3. Permanent Court of Arbitration (PCA) : офіційний веб-сайт Постійної палати третейського суду. URL: <https://pca-cpa.org/> (дата звернення: 31.01.2026).
4. UN Treaty Collection : офіційна база даних міжнародних договорів ООН. URL: <https://treaties.un.org/> (дата звернення: 31.01.2026).
5. UNCITRAL — Комісія ООН з права міжнародної торгівлі : офіційний веб-сайт. URL: <https://uncitral.un.org/> (дата звернення: 31.01.2026).
6. Гаазька конференція з міжнародного приватного права (HCCH) : офіційний веб-сайт. URL: <https://www.hcch.net/> (дата звернення: 31.01.2026).
7. Єдиний державний реєстр судових рішень. ДСА України : веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 31.01.2026).
8. ООН в Україні. United Nations : веб-сайт. URL: <https://ukraine.un.org/uk> (дата звернення: 31.01.2026).
9. Організація Об'єднаних Націй (United Nations) : офіційний веб-сайт. URL: <https://www.un.org/> (дата звернення: 31.01.2026).
10. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. ВРУ : веб-сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 31.01.2026).